Lausunto

24.10.2017

Lausunto Eduskunnan maatalousjaostolle 24.10.2017

Viite: *18.10.2017 esitetty päivityspyyntö 3.10.2017 annettuun lausuntoon teemasta "Talousarvioesityksen vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja maataloustuloon"*

Lausunnon antajat: *Luonnonvarakeskus (Luke) / Arto Latukka ja Jukka Tauriainen*

Yritysmäärän kehitys

Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä on alentunut Suomessa vuoden 2000 noin 78 000 yrityksestä vuoden 2017 noin 47 200 yritykseen. Luonnonvarakeskuksen rakenne-ennusteiden mukaan yritysmäärä tulee alenemaan edelleen vuoteen 2025 mennessä noin 37 100 yritykseen. (www.luke.fi/taloustohtori/rakennekehitysennuste)

Pienempien ja heikoiten kannattavien tilojen lopettamisen tulisi nostaa maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta keskiarvotasolla. Maa- ja puutarhatalouden kannattavuus on kuitenkin heikentynyt koko 2000-luvun, vaikka tuotantoa jatkavat tilat ovat kasvattaneet tilakokoa ja tuotantomääriä ja näin pyrkineet alentamaan tuotteiden yksikkökustannuksia ja kohentamaan kannattavuutta ja maksuvalmiutta.

Kannattavuusseuranta

Luonnonvarakeskus Luke seuraa maa- ja puutarhatalouden tulos- ja kannattavuuskehitystä noin 830 maa- ja puutarhatalouden kannattavuuskirjanpitotilan tulosten perusteella. Näistä lasketut painotetut tulokset edustavat noin 36 500 Suomen suurimman yrityksen tuloksia. (www.luke.fi/taloustohtori/maatalous). Kannattavuuskirjapitoaineistosta tuotetaan painottamalla myös Kokonaislaskentatulokset, jotka kuvaavat Suomen kaikkien 47 200 maa- ja

puutarhatalousyrityksen yhteenlaskettuja tuloksia. (www.luke.fi/taloustohtori/kokonaislaskenta). Tässä tarkastelussa käydään läpi molempien järjestelmien tuloksia.

Kannattavuustilanne

Kannattavuuskirjanpitotiloille tuotettiin tilakohtaiset tulosennusteet ja niistä ennustetulokset vuodelle 2017 (julkistus 16.10.2017 ja analyysi: https://www.luke.fi/uutiset/sade-huuhtoo-maatalouden-kannattavuutta/). Vuonna 2017 maatalouden yrittäjätulon ennustetaan jäävän 13 000 euroon tilaa ja vuotta kohti. Vielä 2010-luvun alussa yrittäjätulo oli lähes 10 000 euroa korkeampi. Yrittäjätulo kattaa yrittäjäperheen työstä ja omasta pääomasta aiheutuvista kustannuksista 29 prosenttia eli kannattavuuskerroin on 0,29. Vielä 2000-luvun alussa kannattavuuskerroin oli 0,7 ja 2010-luvun alussa 0,48.

Yrityskohtaisia ennusteita vuodelle 2017 hyödynnetään myös Kokonaislaskenta -järjestelmässä, jossa on laskettu Suomen kaikkien maatalous- ja puutarhayritysten tulokset yhteen. Yhteenlaskettu yrittäjätulo oli 2000 -luvun alussa yli miljardi euroa, mutta ennusteiden mukaan vuonna 2016 enää 509 miljoonaa euroa ja laskien edelleen vuonna 2017 noin 100 miljoonalla eurolla 409 miljoonan euron tasolle. Tilaa kohti laskettu yrittäjätulo olisi näin 8 700 euroa. Kehitysvertailu on tehty nimellisin hinnoin, reaalisin hinnoin kehitys on vielä pahempi. Koska tarkastelussa on mukana myös pienet maatalous- ja puutarhayritykset, painuu kannattavuuskerroin 0,25:een vuoden 2017 ennusteessa.

Muut kannattavuusindikaattorit

Kannattavuuskirjanpidon keskiarvotarkastelujen tulokset edustavat Suomen suurimpien 36 600 aktiivi-tilan tuloksia. Näillä kannattavuuskerroin on vuotta 2017 koskevien ennusteiden mukaan 0,29 ja yrittäjätulo tilaa kohti 13 000 euroa.

Mikäli yrittäjätulosta vähennetään vain omasta työstä aiheutuva tuntipalkkavaatimus, jää omalle pääomalle negatiivinen korvaus, ja oman pääoman tuottoprosentti painuu negatiiviseksi, -5 prosentin tasolle. Se on ollut viime vuosina jatkuvasti negatiivinen, eli pelkästään tuotannon pitäminen ennallaan vaatii jatkuvasti ulkopuolista rahoitusta.

Kokonaispääoman tuottoprosentti oli vuonna 2017 vastaavasti negatiivinen, -2,9 prosenttia.

Mikäli yrittäjätulosta vähennetään vain omasta pääomasta aiheutuva korkovaatimus (4,35 %:n mukainen), painuu oman työlle jäävä korvausta vuonna 2017 negatiiviseksi -2 110 euroon vuotta ja tilaa kohti. Tämä jaettuna yrittäjäperheen työtuntien määrällä osoittaa, että yrittäjä **maksaa** jokaisesta työtunnistaan yhden euron.

Mikäli yrittäjäperheen omasta työstä ja pääomasta aiheutuvat kustannukset vähennetään yrittäjätulosta kokonaisuudessaan, saadaan tappioksi keskimäärin 32 000 euroa vuonna 2017. Mikäli yrittäjäperhe ostaisi kaikki panokset eli teettäisi myös omat työnsä ostotyönä ja käyttäisi vain vierasta pääomaa, tarvitsisi yritys joka vuosi yrityksen ulkopuolelta 32 000 euroa lisäpääomaa selvitäkseen rahamenoista.

Kokonaislaskennassa yrittäjänvoitto oli negatiivinen, n. -1 252 milj. euroa. Tappio on lähes yhtä suuri, kuin yrittäjäperheen omasta työpanoksesta aiheutuva palkkavaatimus-kustannus. Mikäli

yrittäjäperheen työpanoksesta aiheutuva kustannus poistetaan tuloslaskelmasta, päästään nollatulokseen. Tämä vertailu osoittaa, että maatalous- ja puutarhayrittäjät hoitavat ilmaiseksi ”talkootyönä” oman osuutensa Suomen elintarviketuotantoketjussa.

Vakavaraisuus

Maa- ja puutarhatalouteen sitoutunut koko pääoma (varallisuus) on Luken Kokonaislaskennan ennusteiden mukaan vuonna 2017 noin 17,3 mrd. euroa, josta yrittäjän omaa pääomaa 12,6 mrd. euroa. Vierasta pääomaa on vuoden 2017 lopussa noin 4,7 mrd. euroa. Omavaraisuusaste eli omanpääoman osuus yrityksen koko varallisuudesta on säilynyt toimialalle tyypillisesti korkeana eli noin 73 %:n tasolla. Pääoman kiertonopeus on maataloustuotannossa hidasta, mikä edellyttääkin korkeaa omavaraisuusastetta. Omavaraisuusaste on korkein viljatiloilla (84 %) ja alhaisin kasvihuoneyrityksissä (39 %) ja siipikarjatiloilla (50 %). Lypsykarjatiloilla omavaraisuusaste on 63 % ja sikatiloilla 80 %. EU:ssa maatalouden omavaraisuus aste on ollut viime vuosina keskimäärin 85 %.

Velkaantuminen

Tilakoon kasvun myötä maatalousyritykseen sitoutuneen oman pääoman määrä on vuodesta 2000 lähtien yli kaksinkertaistunut, lähes 350 000 euroon. Vastaavasti myötä velkamäärä on kasvanut jatkuvasti ja on nyt noin 135 000 euroa. Velka on kutakuinkin yritysten liikevaihdon suuruinen. Velat keskittyvät viime vuosina voimakkaasti investoineille, usein nuorille yrittäjille. Näillä maksuvalmius-tilanne voi olla vaikea jo tuotantopanosten hankinnassa ja lisänä velkojen lyhennykset ja korkomenot.

Lopuksi

Tulo- ja investointitukien ehdoilla vaikutetaan edelleen maatalouden tulo- ja kannattavuus -kehitykseen, ja lyhyen aikajänteen tarkastelussa jokainen leikattu tuki-euro heikentää yrittäjätuloa yhdellä eurolla. Ja vastaavasti jokainen lisä-euro nostaa yrittäjätuloa yhdellä eurolla. Vuotta 2017 koskevan ennusteen mukaan maa- ja puutarhatalouden yhteenlaskettu yrittäjätulo heikkeni 100 miljoonalla eurolla vuodesta 2016.

Liitteet:

Taulukko 1. Maa- ja puutarhatalouden yrittäjätulon kehitys (€ yritystä ja vuotta kohti) Maatalouden kannattavuuskirjanpidossa (suurimmat 36 600 yritystä).

Taloustohtori. Maa- ja puutarhatalous -palvelu (luke.fi/taloustohtori). Aineisto: Luke kannattavuuskirjanpitotulokset. 23.10.2017

Yrittäjätulo	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016E	2017E
Tiloja edustettuna	53 300	50 300	48 800	45 500	44 700	43 300	45 700	44 500	43 300	43 100	40 900	40 400	39 000	38 300	37 400	36 500	35 800	34 100
Viljelyala	40,2	41,9	43,3	46,9	47,7	48,8	47,8	49,7	50,8	52,2	53,5	54,4	56,5	57,9	59,8	61,5	61,9	62,9
Eläinyksiköt	23,6	24,8	24,8	27,0	26,1	27,9	25,5	26,9	26,6	24,8	25,3	25,5	25,9	25,2	27,1	28,0	28,8	28,7
Viljanviljely	13 400	11 200	13 400	10 800	9 090	7 450	8 700	18 400	5 070	-1 430	10 100	9 930	10 800	4 710	1 870	4 860	8 480	6 910
Muu kasvinviljely	17 100	15 700	14 800	12 600	11 800	9 020	12 700	17 600	10 100	6 110	11 800	10 800	9 050	7 950	6 060	6 070	11 500	9 470
Kasvihuonetilat	22 100	28 900	37 100	28 600	35 800	32 900	27 800	22 200	24 700	23 900	39 800	33 800	40 800	49 200	55 800	45 400	65 300	38 700
Avomaatilat	15 700	13 300	15 500	23 700	240	18 000	26 200	12 600	7 280	9 470	7 820	31 000	1 520	15 700	18 500	14 100	12 300	13 900
Lypsykarja	27 600	28 900	29 500	29 700	31 700	29 600	31 400	37 900	42 500	35 400	43 700	41 900	47 100	39 900	47 500	31 100	28 100	25 600
Muu nautakarja	22 000	21 600	20 200	21 500	18 700	22 800	16 300	22 600	15 900	20 000	25 100	18 400	23 100	25 400	19 500	22 300	14 300	16 600
Lammas ja vuohitilat	7 180	6 430	8 470	8 110	9 540	6 370	8 110	3 480	4 420	5 320	9 360	15 300	16 900	21 800	22 700	13 400	19 400	18 000
Sikatalous	26 400	30 900	31 600	22 000	22 900	33 000	35 000	42 300	20 800	34 100	38 700	29 600	42 600	18 100	35 800	57 000	31 100	24 500
Siipikarjatalous	45 600	39 200	38 300	48 100	45 900	49 100	34 800	75 400	37 100	33 500	28 300	48 100	28 000	13 300	20 900	35 600	8 290	-16 900
Sekamuotoinen	16 200	15 200	18 200	13 500	9 880	13 700	17 500	28 700	16 000	4 010	18 000	22 900	17 900	20 000	10 600	8 290	7 810	5 940
Kaikki tilat	21 700	21 700	22 400	21 400	20 100	20 300	19 700	26 000	18 800	13 600	22 500	21 100	22 000	17 700	17 300	15 000	15 500	13 000

Taulukko 2. Maa- ja puutarhatalouden kannattavuus Maatalouden kannattavuuskirjanpidossa (suurimmat 36 600 yritystä).

Taloustohtori. Maa- ja puutarhatalous -palvelu (luke.fi/taloustohtori). Aineisto: Luke kannattavuuskirjanpitotulokset. 23.10.2017

Kannattavuuskerroin	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016E	2017E
Tiloja edustettuna	53 300	50 300	48 800	45 500	44 700	43 300	45 700	44 500	43 300	43 100	40 900	40 400	39 000	38 300	37 400	36 500	35 800	34 100
Viljelyala	40,2	41,9	43,3	46,9	47,7	48,8	47,8	49,7	50,8	52,2	53,5	54,4	56,5	57,9	59,8	61,5	61,9	62,9
Eläinyksiköt	23,6	24,8	24,8	27,0	26,1	27,9	25,5	26,9	26,6	24,8	25,3	25,5	25,9	25,2	27,1	28,0	28,8	28,7
Viljanviljely	0,73	0,57	0,58	0,46	0,37	0,30	0,42	0,81	0,22	-0,06	0,37	0,39	0,39	0,18	0,07	0,18	0,31	0,25
Muu kasvinviljely	0,92	0,82	0,62	0,47	0,47	0,35	0,57	0,77	0,47	0,26	0,45	0,44	0,35	0,32	0,26	0,26	0,49	0,40
Kasvihuonetilat	0,70	0,80	0,72	0,55	0,63	0,54	0,46	0,35	0,38	0,37	0,58	0,54	0,60	0,77	0,86	0,68	0,96	0,56
Avomaatilat	0,73	0,60	0,52	0,55	0,01	0,57	1,08	0,45	0,30	0,30	0,26	0,76	0,05	0,48	0,40	0,42	0,37	0,40
Lypsykarja	0,66	0,68	0,53	0,51	0,52	0,47	0,48	0,58	0,63	0,51	0,58	0,58	0,59	0,52	0,60	0,39	0,34	0,30
Muu nautakarja	0,74	0,71	0,53	0,52	0,47	0,50	0,38	0,47	0,34	0,42	0,47	0,36	0,39	0,48	0,38	0,42	0,26	0,29
Lammas ja vuohitilat	0,34	0,28	0,30	0,36	0,48	0,24	0,28	0,12	0,12	0,14	0,21	0,32	0,33	0,38	0,40	0,29	0,42	0,38
Sikatalous	0,76	0,91	0,69	0,45	0,44	0,62	0,63	0,71	0,32	0,53	0,53	0,42	0,58	0,27	0,48	0,71	0,38	0,29
Siipikarjatalous	1,53	1,10	0,80	0,88	0,88	0,95	0,65	1,31	0,73	0,91	0,47	0,91	0,41	0,19	0,24	0,39	0,09	-0,18
Sekamuotoinen	0,58	0,53	0,53	0,38	0,29	0,35	0,43	0,70	0,37	0,09	0,33	0,45	0,32	0,36	0,18	0,16	0,15	0,11
Kaikki tilat	0,71	0,69	0,56	0,50	0,47	0,46	0,48	0,62	0,45	0,33	0,48	0,49	0,47	0,40	0,39	0,34	0,35	0,29

Taulukko 3. Maa- ja puutarhatalouden tunnuslukujen kehitys Kokonaislaskennassa (Suomen kaikki 47 200 maatalous- ja puutarhatalousyritystä eli ”pienetkin” mukana).

Taloustohtori. Maatalouden kokonaislaskenta -palvelu (luke.fi/taloustohtori). Aineisto: Luke kannattavuuskirjanpitotulokset. 24.10.2017

Tunnusluvut	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016E	2017E
Tiloja edustettuna	73.383	71.918	70.161	67.542	66.434	63.867	62.540	61.018	59.303	57.887	55.291	54.437	53.025	50.919	49.866	47.158
TUOTOT , milj.euroa	5.134	5.030	4.942	5.038	5.038	5.567	5.644	5.405	5.689	5.809	6.180	6.038	6.095	5.743	5.717	5.534
TUOTANTOKUSTANNUS , milj.euroa	6.224	6.264	6.247	6.330	6.252	6.577	6.982	6.859	6.927	6.872	7.379	7.272	7.273	6.995	7.390	7.240
Yrittäjänvoitto , milj.euroa	-1.088	-1.234	-1.303	-1.290	-1.210	-1.006	-1.333	-1.453	-1.234	-1.053	-1.203	-1.237	-1.182	-1.260	-1.210	-1.252
Yrittäjätulo , milj.euroa	1.035	900	800	808	766	992	645	534	892	825	771	584	614	476	509	409
Kannattavuuskerroin	0,49	0,42	0,38	0,39	0,39	0,50	0,33	0,27	0,42	0,44	0,39	0,32	0,34	0,27	0,30	0,25
=Työansio , milj.euroa	567	413	297	300	246	430	49	-65	159	182	48	-26	-4	-79	-41	-133
=Työtuntiansio	3,7	2,9	2,2	2,3	2,1	3,8	0,5	-0,6	1,6	2,1	0,6	-0,3	-0,1	-1,0	-0,6	-1,9
Omavaraisuusaste	76	76	76	75	75	76	76	75	75	76	76	76	75	74	73	73
Kokonaispääoman tuotto-%	-4,0	-4,9	-5,2	-5,0	-4,0	-1,9	-3,6	-4,5	-2,5	-1,8	-2,1	-3,0	-2,5	-3,4	-3,2	-3,5